

POLJA I VREME

Zapamtio sam "Polja" iz tri njihove faze.

Sve u svemu, to nije vreme duže od petnaestak godina, ali jeste dovoljno dugo da nas, u tom međuvremenu u kome je sve što smo poznavali prošlo kroz više faza, napuni istorijskim iskustvom, da postanemo drugačiji, u svakom slučaju, da imamo o čemu da pričamo, mada bi nam bez tih priča bilo lakše. Kao da smo svi postali sveznajući pripovedači, jer smo prebivali među pričama, onim pričama koje su oživljene u našoj svakodnevici, ali i među onim pričama koje su se uobličavale na naše oči. "Ko je video sadašnjost, video je sve", stara je to reč, ali je možemo mirno ponoviti, mi koji smo videli sve. I eto, možemo se prepustiti istorizaciji vlastitog čitanja, utoliko pre što tako oživljavamo priču o jednom časopisu, o "Poljima" u zadatom vremenu.

Tri serije "Polja" sam čitao, u jednoj, aktuelnoj, sam saradivao. Boraveći u biblioteci, tražajući za nekim tekstovima meni dragih autora, posezao sam i za pojedinim brojevima iz ranijih vremena "Polja", ali bih o tim vremenima mogao da svedočim, ipak, tek iz druge ruke, sa nedovoljno ličnog učešća.

Prva "Polja" o kojima mogu da neposredno svedočim potiču iz druge polovine osamdesetih godina. Tada sam bio u gimnaziji i čitao sam sve meni dostupne književne časopise. Dolazio sam, skoro svakodnevno, u čitaonicu Gradske biblioteke u Pljevljima, možda jedino mestu u tom gradu gde su se mogla naći tadašnja "Polja". U to vreme "Polja" su elitna revija u kojoj se postmodernizam prepoznaje kao novo važno iskustvo književnosti. To iskustvo se u "Poljima" prepoznaje preko objavljenih proznih i pesničkih tekstova, ali možda najpre zahvaljujući čitavom nizu prevedenih teorijskih radova.

Još sam nešto zapamtio iz te faze "Polja": to je temat o logorologiji koji je priredio Jovica Aćin.

Posle pauze, početkom devedesetih godina, u kojoj "Polja" prestaju da izlaze, ali zato događaji u inflacijskom haosu izlaze na scenu bez namere da uskoro siđu sa nje, dolazi do druge faze o kojoj hoću da govorim. U toj fazi "Polja" se menjaju, jer se menja i sve oko njih. Pokušavaju da nađu svoj prostor i svoj format, da se raspoznaju u polju književnosti i u vremenu istorije. Ali to traženje ostaje najjasnije obeležje ove faze.

U trećoj fazi, ovoj koja počinje posle 2000. godine, uloži dragog čitaoca pridružujem ulogu dragog saradnika. Možda zato moj pogled na novo vreme "Polja" pretilo da dođe do sukob interesa, ali meni se čini da valja reći kako je ovaj časopis došao do svog glasa i do svog profila u godinama kada časopisi, jedan po jedan, gube svoj uticaj, svoj javni status, mnogi od njih i sasvim nestaju.

Tako je srpska književnost, u vrlo osetljivom trenutku, izgubila još jednu formu komunikacije sa svojim čitaocima. Negde u isto vreme dramatično se sužava i gubi medijski prostor koji je nekada bio posvećen književnoj kritici. Pošto književnost više socijalno nije važ-

na, njena subverzivnost je izgubila snagu jedinog pokretača važnih društvenih pitanja. Otuda se, onda, potcenjuju i druge dimenzije književnosti.

Sudbina kritike i sudbina časopisa jeste u mnogo čemu podudarna. Ako nema javno vidljive kritike, objavljivane u tiražnim medijima i u književnim časopisima koji izlaze u nekom predvidljivom ritmu i u broju primeraka koji prevazilazi razmere interne komunikacije, onda će u obilju knjiga dobronameran čitalac, da ostanemo kod njega, teško dospeti do onih kojima bi mogao da obeleži sopstveno čitalačko vreme. Na drugoj strani, bez časopisa nema pravog književnog života, nema dijaloga unutar književnosti, teže je uočiti nova književna imena i boju njihovog glasa.

Nestanak časopisa i potiskivanje kritike nemaju samo iste uzroke, imaju i zajedničku posledicu. Naime, istinsku književnost u našem javnom životu, pa i u rukama mnogih čitalaca, zamenila je populistička, estradna, komercijalna književnost.

Pravi izazov književnih časopisa, pa tako i "Polja", u ovom vremenu jeste da budu glas nespornih vrednosti, onaj glas koji će uvek iznova govoriti šta je Andrić, a šta je Mirjam, šta je Albahari, a šta je neka sapunica zalutala u korice knjige, zalutala u naše vreme, zalutala u polja književnosti.

IZLAZAK

ZABELEŽI, RUKO

Zabeleži, ruko,
 Ovo razdvajanje dana i noći,
 Klonulosti i pomeranja tkiva,
 Ovaj dečakov korak
 I kliktaj jasan od ozarenja,
 Čist od sumnji u dostupnost prostora.
 Zabeleži, ruko,
 Tu nepomućenu brzinu,
 Tu veru koja premašuje
 Snagu isposničkog shvatanja sveta.
 I potom, pošto si sve zabeležila,
 Zaćuti, ruko.
 Zaćuti.

JUTRO, 1.

Na zvuk automobila
Nadovezuje se smeh.
Smeh se pretvara
U kikut.
On zamire u
Uzviknutoj reči.
Potom nekoliko
Nerazumljivih glasova.
To nisu reči,
To zvuk kruži
Po nepopunjenom prostoru.
Tako se ruši priviđenje.
Tako se obnavlja život.

KAO U SNU

Lako kao u snu,
Tako kažu svi koje znam,
Tako ponekad i ja kažem
Kako bih se razumeo sa drugima.
Ali meni nije lako kao u snu.
Niti znam kako sam
Dospeo u taj prostor,
Među neispričane mitove,
Niti znam kako ću se
Vratiti u svet bolestan od stvarnosti,
Otrežnjujući stvarni svet,
Niti bih umeo da ispričam
Ma koji svoj san.
Ne znam šta se dogodilo u snu,
Ali osećam težinu odlaska i povratka,
Mučnu kao putovanje
Sa granicama i carinicima.

Kada pokretom ruke,
Prvim posle sna,
Skinem teret obamrlosti,
Tada najbolje znam da
Nije lako u snu.
Da stvarni svet
Možda nije ni napušten.

IZLAZAK

Izlazim u dnevnu svetlost.
Iza mene su dani provedeni u sobnom svetlu.
Glasovi koji su se podizali u nekom pitanju
Ili u poverljivom smehu
Zamenjeni su brzim glasovima jutra,
Željnim da otklone sanjivost.
Tako je okončano dvodnevno primirje,
Sklopljeno bez nade u trajnost,
Sa verom da u privremenom nastaju
Poželjni oblici života.
Počinje nedelja, važnija od svih
Nedelja koje joj prethode
I već sada narušenog dostojanstva.
U očima dana koji će doći.

UTORAK

Utorak je najkraći dan u nedelji.
Izgubljena snaga novog početka.
Pretače se u u kapima
U naviku na jutarnje rituale,
Podnevnu usredsređenost
U mlakost letnje večeri.
A ako je neko drugo godišnje doba,
Onda u sporost.
To sam zapamtio od utorka,
Kratkoćo dnevnih sati!

NA ZIDU

Na zidu ispred prodavnice
Radnici piju pivo.
Pada noć reskih reči.
Odsečnih pokreta levom
I desnom rukom.
Kolebanja ostavljenog na
Gradilištu na kome
Postaje očigledno
Ono što jeste da jeste,
Ono što nije da nije.
Prirodni i snažni,
Oni ispočetka oblikuju
Svoje flaše,
Dok prvosveštenik njihov,
Zagrejan za priču,
Pokušava da održi prvenstvo.
Sjaj njihovih očiju
Neka su od svetla grada,
U noći reskih reči,
U nesmirenoj težini dana.

U PARKU

Ostati u parku,
Po svaku cenu
Ostati u parku,
I kada zamre sunce,
I kada glasovi
Nisu reči prijatelja,
I kada među druge oblike
Potone lišće,
I kada noć donese
Strahove iz detinjstva.

TREZOR

Jutro je pametnije od večeri
Kao što je mit stariji od oka.
Svaki dan je trezor
Odloženih radnji
U iščekivanju rane mudrosti.
Iskustvo je zbirka nezrelosti.
Nužnost opravdana nevidljivim uzrocima
I vidljivim posledicama.
Ono što smo učinili
To nije u trezoru.
To je u sećanju
Na hitre dane
I na nespretne večeri
Provedene u iskustvu
Da ništa nećemo učiniti
Jer je poslednje jutro
Pametnije od poslednje večeri.
Jer je mit progledao
Na naše oči.

JUTRO, 2.

Jutro je svanulo izvan svih reči.
Ni bolnog trzaja glavom,
Ni nade u povratak nazad.
Zvuk koji dopire,
Da li je to stvarno zvuk?
Otvoriti oči, polako otvoriti oči.
Tako nastaje pogled na svet.